

Інформаційна довідка
щодо проєкту Закону України
«Про внесення змін до частин третьої, четвертої статті 369
Кримінального кодексу України»
*(реєстр. № 15221 від 07.05.2026)**

***Анотація.** В інформаційній довідці досліджуються підстави удосконалення кваліфікуючих ознак діяння у виді пропозиції, обіцянки або надання неправомірної вигоди службовій особі у контексті проєкту Закону України реєстр. № 15221 від 07.05.2026 (далі – законопроєкт).*

Розглядається відповідність законопроєкту вимогам Конституції України, основоположним засадам правотворчої діяльності, нормам чинного кримінального законодавства та законодавства у сфері запобігання корупції.

***Ключові слова:** кримінальна відповідальність, корупційні правопорушення, неправомірна вигода, службова особа, яка займає відповідальне становище, службова особа, яка займає особливо відповідальне становище.*

Вступ

Удосконалення правового регулювання підстав відповідальності за вчинення корупційних кримінальних правопорушень є визначальним компонентом впровадження в Україні дієвої антикорупційної політики, кардинального реформування законодавства, що регулює зазначену сферу, приведення його у відповідність з нормами актів права ЄС (acquis ЄС) та найкращими практиками держав-учасниць ЄС у цій галузі.

Норми кримінального закону, як головного інструмента репресивно-карального впливу держави на корупцію, мають чітко, точно й однозначно визначати межі дозволеної поведінки службових осіб та встановлювати адекватні санкції за їх порушення.

Законопроєкт розроблено з метою «забезпечення правової визначеності та однозначності застосування кримінально-правових норм»¹.

Пропонується внести редакційні зміни до частин третьої та четвертої статті 369 Кримінального кодексу України (далі – КК).

Основна частина

Визнаючи необхідність удосконалення підстав відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією кримінальні правопорушення, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Зміни норм закону, а особливо ті, які спрямовані на запровадження/посилення кримінальної відповідальності, повинні базуватися на результатах аналізу практики застосування відповідної статті КК, зокрема, даних, які би доводили недостатню ефективність чинної редакції норми,

¹ Пояснювальна записка до проєкту Закону України «Про внесення змін до частин третьої, четвертої статті 369 Кримінального кодексу України» (реєстр. № 15221 від 07.05.2026). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69988>

наявність проблем у її застосуванні та/або наявність випадків, коли справді небезпечні діяння залишалися безкарними внаслідок недосконалості закону.

Наведені в пояснювальній записці до законопроекту твердження на кшталт: «через техніко-юридичну недосконалість формулювань зазначених норм на практиці може помилково допускатися їх розширене тлумачення, внаслідок чого вказана кваліфікуюча ознака необґрунтовано пошириться також на пропозицію або обіцянку надати неправомірну вигоду» за відсутності аналізу статистичних даних практики застосування статті 369 КК, не можуть вважатися достатнім обґрунтуванням доцільності прийняття пропонованих законодавчих новел.

Положення частин третьої, четвертої статті 369 КК (в редакції законопроекту) щодо визнання кваліфікуючими ознаками пропозиції, обіцянки або надання неправомірної вигоди службовій особі виключно надання неправомірної вигоди службовій особі, яка займає відповідальне становище (частина третя) або особливо відповідальне становище (частина четверта) є концептуально вразливими через їхню невідповідність задекларованій меті та фактичну декриміналізацію окремих діянь, що утворюють об'єктивну сторону складу цього злочину (пропозиції, обіцянки неправомірної вигоди).

Так, відповідно до чинної редакції статті 369 КК об'єктивна сторона злочину характеризується діянням, що може бути вчинено у трьох формах:

- пропозиція неправомірної вигоди – це висловлення наміру про надання такої вигоди, що може бути здійснена в будь-якій формі (усно, письмово, через посередника) і має містити достатньо інформації про предмет неправомірної вигоди, або

- обіцянка неправомірної вигоди – це висловлення наміру про надання неправомірної вигоди з повідомленням про місце, спосіб, порядок надання такої вигоди, або

- надання неправомірної вигоди – це безпосередня передача предмета неправомірної вигоди службовій або іншій особі.

Склад злочину є формальним, тобто злочин вважається закінченим з моменту здійснення будь-якої із зазначених дій, незалежно від того, чи прийняла службова особа пропозицію, обіцянку або саму неправомірну вигоду.

Відповідно, при кваліфікації діяння за частиною третьою чи четвертою статті 369 КК обов'язковою умовою є не лише фактичне надання неправомірної вигоди службовій особі, яка займає відповідальне становище або особливо відповідальне становище, але і висловлення службовій особі, яка займає відповідальне становище (частина третя) або особливо відповідальне становище (частина четверта) *обіцянки або пропозиції* щодо надання такої вигоди.

Тобто метою дій суб'єкта злочину є підкуп службової особи, яка займає відповідальне становище або особливо відповідальне становище у будь-якій формі – пропозиції, обіцянки чи фактичному наданні неправомірної вигоди.

Саме такий підхід використовують суди при вирішенні справ за статтею 369 КК², наголошуючи, що для кваліфікації дій за частиною третьою або четвертою статті 369 КК головним критерієм є інтелектуальний та вольовий елемент умислу обвинуваченого: особа має чітко розуміти, що звертається до суб'єкта зі спеціальним статусом (детектива НАБУ, судді, прокурора тощо), який займає відповідальне чи особливо відповідальне становище; умисел спрямований на те, щоб цей конкретний посадовець вчинив чи не вчинив дії з використанням свого службового становища. Злочин є закінченим з моменту оголошення пропозиції та кваліфікується за частинами третьою або четвертою статті 369 попри відсутність безпосереднього факту «надання» коштів у момент висловлення слів (пропозиції).

Положення законопроекту щодо набрання чинності законом не враховують приписів Конституційного Суду України, викладених у Рішенні від 15 квітня 2020 року № 2-р(П)/2020, де зазначено, що відповідно до принципу верховенства права важливо передбачити розумний часовий проміжок між офіційним оприлюдненням закону й набранням ним чинності.

Висновки

Концептуальна ідея законопроекту щодо необхідності уточнення кваліфікуючих ознак складу злочину, передбаченого статтею 369 КК, заслуговує на увагу та потребує пошуку нових підходів щодо її реалізації в частині забезпечення невідворотності кримінальної відповідальності за будь-які форми підкупу службової особи, яка займає відповідальне становище або особливо відповідальне становище.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*

² Огляд судової практики Верховного Суду у кримінальних провадженнях щодо корупційних та пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень. Рішення, внесені до ЄДРСР, за 2024 рік / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного кримінального суду департаменту аналітичної та правової роботи; заст. голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду д. ю. н. Антонюк Н.О. Київ, 2025. - 72 с. С.35. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/oglyady/Oglyad_VS_korypc_pravopor.pdf